

ПРЕПОРУКА

за пројекат

„Деца у рату: српски избеглички домови у Матарушкој Бањи 1942–1944”
др Љубинке Шкодрић и Мирјане Савић

Пројектом Народног музеја у Краљеву обухваћене су изложба „Деца у рату: српски избеглички домови у Матарушкој бањи 1942–1944” и истоимена монографија. Изложба је одржана у Народном музеју у Краљеву од 17. октобра до 21. новембра 2023, у Међуопштинском историјском архиву у Чачаку од 7. децембра 2023. до 5. фебруара 2024. и у Народном музеју у Пожаревцу од 7. до 28. фебруара 2024.

Захваљујући посвећености ауторки (Мирјане Савић и др Љубинке Шкодрић) успешно је обрађена једна важна и комплексна, а до сада и потпуно занемарена тема из историје Другог светског рата у окупираној Србији. Прича о избегличком дому у Матарушкој Бањи, који је као део ширег система домована за избеглу децу основала српска влада у тешким условима окупације, показала се као изузетно важан део локалне, али и националне историје. Лишен некадашњих идеолошких погледа на Други светски рат у којима су деца глорификована као хероји, било борци (Бошко Буха), било жртве (Крагујевачки октобар), овај пројекат скреће пажњу на невидљиву страну ратних догађања – децу избеглице. Кроз њихов живот и судбину, али пре свега кроз признање њихове трауме, ауторке су успеле да обухвате широк спектар феномена: живот у Краљеву и Србији под окупацијом, детињство и одрастање избеглица у тешким условима рата, позитивну улогу српске Владе и њеног Комесаријата за избеглице и пресељенике, локалну хуманитарну свест и висок ниво друштвене солидарности.

Овој комплексној и емоцијама испуњеној теми, ауторке су приступиле веома пажљиво, темељно је обрадивши са научно-истраживачког и музеолошког аспекта. Изложба и пратећа монографија чврсто се ослањају на чињенице и темељно истраженој архивској грађи, писаним изворима, фотографијама, документима и предметима, али и на сведочења преживелих питомаца и њихових потомака. Читав пројекат излази из сфере конвенционалних схватања историјских музејских поставки као „закључаног“ домена који постоји ван актуелне стварности и, уместо тога, успоставља жив контакт са савременошћу. Због тога се чини да као један од најважнијих аспеката читавог пројекта, којим се он издваја из уобичајене музејске праксе код нас, треба истаћи да је изложба осмишљена и реализована као врста платформе за међугенерациско повезивање некадашњих штићеника дома, њихових потомака и шире заједнице. Захваљујући

свеобухватном приступу и сензибилности ауторки, монографија и изложба превазилазе пуко набрајање факата и откривају читав спектар помешаних емоција: патње и страдања, али и солидарности, пожртвовања, радости.

Због значаја теме, изузетног начина на који је обрађена и ефекта који је имала у јавности, у локалној и широј заједници, топло препоручујем изложбу „Деца у рату: српски избеглички домови у Матарушкој Бањи 1942–1944.” за годишњу награду ИКОМ-а за пројекат године.

Др Катарина Митровић
музејски саветник

Историјски музеј Србије
katarinamit1974@gmail.com